

LEERLIJN	
Titel	Thematische Leerlijn Fotografie en Muziek De thema's sluiten o.a. aan bij de Da Vinci methode
Ontwikkeld door	 Orkest van Gelderland & Overijssel

ALGEMEEN	
Titel activiteit	Muziek bij Aziatisch schimmenspel
Groep	Groep 8
Soort activiteit	Muziekles
Plaats	In de klas
Duur	2x 45 minuten
Leergebied	Kunstzinnige oriëntatie
Discipline	Muziek
Thema	Aziaten
Omschrijving van de activiteit	Met deze activiteit maken de leerlingen kennis met Chinees/Aziatisch schimmenspel, ontdekken de kracht van muziek bij theater en maken zelf een schimmenspel met muziek.
Plaats in de reeks	Dit is een muziekles die behoort bij het thema: 'Aziaten'. Bij dit thema is ook een fotografees beschikbaar.
Leeropbrengst	<ul style="list-style-type: none"> - De leerling kan betekenis geven aan (live) muziek uit verschillende tijden, stijlen en culturen, kan kennis nemen van betekenissen die anderen daar aan geven (waaronder de componist of uitvoerder) en kan deze aan die van hemzelf spiegelen. - De leerling kan (binnen een inspirerende werkvorm) met aandacht luisteren naar muziek van buiten zijn belevingswereld. - De leerling heeft enige kennis van en inzicht in de betekenis die muziek heeft voor het dagelijks leven van mensen van vroeger en nu, zoals feesten, verdriet, massamedia en beïnvloeding van gedrag. - De leerling staat open voor feedback en kan die eventueel verwerken in het eigen werk(proces). - De leerling kan constructieve feedback geven. - De leerling kan presenteren met overtuiging.
Presentatie-mogelijkheid als afsluiting thema	Leerlingen presenteren zelfgemaakte schimmenspellen met muziek.
Rolverdeling	De leerkracht geeft deze les

UITVOERING	LES
<p>Vorbereiding en benodigdheden</p>	<p>Zet klaar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de PowerPoint presentatie bij deze les (met speakers voor het geluid) - internetverbinding, printjes van Wikipedia of andere documentatie - zwart papier, karton, satéprikkers/potloden, tape en scharen om schaduwpoppen, rekwisieten en decors te maken - poppenkast met schimmenspel opstelling, doek en felle lamp (zie hieronder) - evt. splitpennen om bewegende poppen te kunnen maken
<p>Aandachtspunten & bijzonderheden</p>	<p>Indien je minder tijd wilt besteden aan deze les, kun je er ook voor kiezen om de leerlingen een schimmenspel te laten maken van een bestaand verhaal (Chinees sprookje of bestaande ontdekkingsreis).</p> <p>In veel scholen is er misschien wel een poppenkast die groot genoeg is voor een aantal kinderen. Bevestig een wit doek met hierachter een lamp zoals op de foto.</p> <p>Als er geen poppenkast is, kun je van alles zelf improviseren. Het belangrijkste is toch wel dat de spelers achter een doek of schot staan. Van honkpalen uit de gymzaal, met een dwarslat ertussen bevestigd, waar je een doek overhangt, kom je al een heel eind. Je kunt er ook ladders voor gebruiken. Bovenaan kun je waarschijnlijk nog wel spotjes klemmen die je op de poppen richt (niet op het publiek). Als achterdoek kun je een lap aan het wandrek of het schoolbord bevestigen. Daar kun je weer decors aanhaken of plakken. Maar misschien is er wel een ouder die van een paar latten iets in elkaar wil timmeren.</p> <p>Het DECOR kun je het makkelijkst op karton of dik papier laten tekenen, schilderen en uitknippen. Bovenaan kun je een haakje maken zodat je ze ergens overheen kan hangen. Maar tape doet ook wonderen, al kun je minder snel wisselen van decor. Voor REKWISIETEN kun je vaak bestaande spullen nemen, maar alles valt te knutselen. Het simpelst is het om ze van karton te laten maken. Je kunt ze dan ook makkelijk vast tapen aan de speellat. Het LICHT is makkelijk te realiseren met klemspotjes, maar dit is ook het gevaarlijkste onderdeel. Let goed op dat ze niet tegen stof of papier hangen zodat er brand kan ontstaan. Als je kleurschijven voor de spotjes houdt is het nog gevaarlijker, zeker als je ze vastmaakt. Houd dit dus heel goed in de gaten. Anders maar beter geen gekleurd licht.</p> <p>Tip: Er kan ook een groepje leerlingen aangewezen worden dat de theateropbouw maakt. Voor bepaalde leerlingen is dit technische aspect misschien interessanter dan het zelf maken van een schimmenspel.</p>
<p>Oriëntatie</p>	<p>Talrijke ontdekkingsreizigers hebben zich op plekken gewaagd waar niemand eerder was geweest, en ze hebben er onbekende landen, volkeren, soorten en schatten ontdekt. Vertel de leerlingen dat ze in de volgende opdracht zelf een ontdekkingsreis gaan verzinnen. Eerst gaan ze de reizen van vier bekende ontdekkingsreizigers onderzoeken om inspiratie op te doen.</p> <p>Verdeel de klas in kleine groepjes en wijs aan elk groepje één van de onderstaande ontdekkingsreizigers toe. Laat hen via internet, printjes van Wikipedia of via andere documentatie de volgende vragen beantwoorden:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hoe lang duurde deze ontdekkingsreizen? 2. Welke vervoersmiddelen gebruikten ze? 3. Wat was het doel van de ontdekkingsreis? 4. Welke gevaren kwamen ze tegen? <p>Evt. extra vragen: Welke route namen ze? Wanneer was de ontdekkingsreis?</p> <p>1. Marco Polo (1254-1324) > De Zijderoute naar China De Venetiaan Marco Polo nam de zijderoute naar China en verkende jarenlang China en grote delen van West-Azië.</p>

	<p>2. Christoffel Columbus (1451-1506) > De Nieuwe Wereld In 1492 kwam Columbus aan in de Nieuwe Wereld, waar hij verschillende expedities naar het Caribisch gebied ondernam. Hij zette echter nooit voet aan wal in Noord-Amerika.</p> <p>3. Vasco da Gama (1469-1624) > via de Afrikaanse kaap naar India Had een lange carrière als ontdekkingsreiziger, en behoorde tot de eersten die de Afrikaanse kaap rondden om zo naar Indië te varen.</p> <p>4. Willem Barentsz (1550-1597) > naar Spitsbergen Een Nederlandse zeevaarder en ontdekkingsreiziger (poolonderzoeker), die drie reizen maakte om de Noordoostelijke Doorvaart te vinden, waarbij hij de kusten van Nova Zembla verkende, Bereneiland en Spitsbergen ontdekte.</p> <p>Laat de leerlingen hun antwoorden aan elkaar presenteren.</p>
<p>Uitvoeren Opdracht 1 Jouw ontdekkingsreis</p>	<p>Ook in deze moderne tijd hebben we nog steeds ontdekkingsreizigers, dit zijn meestal wetenschappers. Hun reizen heten expedities. Individuele opdracht voor de leerlingen: schrijf een verhaal waarin jijzelf een ontdekkingsreiziger bent.</p> <p>Stel je voor, je bent een wetenschapper die een expeditie leidt.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Schrijf een kort verhaal (één tot anderhalf A4). - Bedenk eerst een titel en schrijf vervolgens een inleiding, midden en slot. - De personages beleven iets met elkaar. - Gebruik de informatie over bekende ontdekkingsreizigers als inspiratie. <p>De volgende vragen kunnen je helpen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat ga je precies onderzoeken? - Wat denk je dat je zult vinden? - Wie gaat er allemaal mee op reis? - Hoe is vertrek en verloop van de reis? - Met welk(e) voertuig(en) reis je? - Welke gevaren kom je tegen? - Bereik je je doel? - Hoe is de thuiskomst? <p>Laat leerlingen hun verhalen aan elkaar voorlezen. En laat de leerlingen per viertal één reisverhaal uitkiezen als basis voor het schimmenspel dat ze gaan maken.</p>
<p>Onderzoeken</p>	<p>We gaan een schimmenspel maken van de reisverhalen. Leerlingen onderzoeken eerst klassikaal wat een schimmenspel is en welke verschillende vormen er zijn. Vervolgens onderzoeken ze in viertallen welke schaduwpoppen en muziek ze nodig hebben om hun verhaal te vertellen.</p> <p>Waar en wanneer het schimmenspel precies is ontstaan, is onduidelijk. Wel staat vast dat de oudste vormen van het schimmenspel uit Azië (China, India en/of Java) komen. De oudste bewijzen zijn geschriften, tekeningen en verhalen. Deze dateren uit de tijd van ± 100 v.Chr. Schimmen zijn verwant aan de Wajangpoppen uit Indonesië. Wajang betekent schaduw of silhouet. De silhouet wordt gemaakt door een tekening op het karton uit te knippen. Vaak kunnen silhouetten op belangrijke scharnierpunten bewegen. Uit donker of zwart karton werden ze meestal 'en profile' (van opzij gezien) geknipt. Bekijk de eerste 1,5 minuut van het filmpje op de PowerPoint presentatie pagina 2. Dit is een Unesco documentaire over Chinees schimmenspel. De documentaire is in het Engels, maar de beelden en muziek geven de leerlingen een goed beeld. (Je kunt het filmpje voorafgaande aan de les helemaal bekijken voor meer achtergrond informatie, het duurt 10 minuten.)</p> <p>Bekijk klassikaal pagina 3 t/m 6 van de PowerPoint presentatie en bespreek met de leerlingen wat een schimmenspel is en welke varianten er zijn (met schimmen,</p>

	<p>met platte poppen, met handen of met hele lijf, in het theater of in een poppenkast).</p> <p>Het schimmenspel verenigt meerdere kunstvormen: beeldende kunst, literatuur, muziek, en drama.</p> <p>Bij elk schimmenspel vormt muziek een belangrijk onderdeel. Laat de leerlingen muziek zoeken die past bij het verhaal. Dat kan zelfgekozen muziek zijn of muziek uit PowerPoint presentatie pagina 7. Het is belangrijk dat de muziek de spanning van het verhaal ondersteunt. Het is ook mogelijk om de geluiden en muziek zelf te maken.</p> <p>Laat de leerlingen in hun verhaal aanstrepen van welke onderdelen ze een schaduwpop gaan maken: de ontdekkingsreiziger(s), het voertuig, de omgeving etc.</p>
<p>Uitvoeren Opdracht 2 Poppen maken en oefenen!</p>	<p>In groepjes van vier leerlingen bereiden de leerlingen een voorstelling van vijf minuten voor. Maak een taakverdeling; welke leerling maakt welk onderdeel? Elke leerling moet minimaal 1 pop, rekwisiet of decorstuk maken.</p> <p>Leerlingen tekenen de poppen/rekwisieten/decor op stevig papier of karton en knippen deze vervolgens uit. De poppen mogen niet te klein zijn. De leerlingen moeten geen details tekenen die ze niet kunnen uitknippen. De omtrekvorm (het silhouet) moeten ze zo precies mogelijk uitwerken. Ze maken eerst een pop zonder bewegende onderdelen. De poppen controleer je door ze tegen het licht te houden. Als de leerlingen niet tevreden zijn, kunnen ze nog stukjes wegnippen of er weer aanplakken.</p> <p>Als dit goed gaat, kunnen ze evt. ook een bewegende pop maken. Het lichaamsdeel dat moet bewegen mag niet te smal zijn, want dan kan de splitpen er niet doorheen. Een bewegende pop is gemakkelijk als volgt te maken: knip, wanneer de pop klaar is, een deel van de pop af (bijvoorbeeld een arm of een been). Teken daarna het afgeknipte opnieuw. Leg dit losse deel op de pop. Maak vervolgens in beide delen een gat, waar je de splitpen doorheen steek en ombuigt.</p> <p>Nu is het belangrijk een ROLVERDELING te maken. Wie maakt het draaiboek? Dit is een korte samenvatting van het verhaal met aanwijzingen voor de poppen, decor en rekwisieten (welke heb je nodig voor welk moment?), alles in de juiste volgorde. De leerlingen kiezen wie het verhaal vertelt, wie de poppen bespeelt, het decor en de rekwisieten (ver)plaatst en wie het geluid en de muziek doet.</p> <p>De teksten kan je precies uit je hoofd leren, maar leuker is om een beetje te improviseren. Je schrijft dan alleen de handeling op en als je je in de rol verplaatst komt vanzelf de juiste tekst eruit. Het spel wordt dan levendiger.</p> <p>Laat de leerlingen een aantal keren oefenen. Bepaal van te voren wie het publiek wordt. Ouders tijdens de thema-afsluiting? Klasgenoten of leerlingen van de onderbouw/middenbouw?</p> <p>De leerlingen kunnen oefenen boven de rand van de tafel. Ze leren hoe de poppen moeten opkomen, afgaan, en op de juiste hoogte voortbewegen. Het is vooral belangrijk het verhaal en het poppenspel goed op elkaar af te stemmen. Als er te weinig spelers zijn voor te veel poppen maak dan poppen vast: hang de pop aan een haakje op, of timmer aan de kast een wasknijper waar je de pop tussen klemt. Het is belangrijk dat leerlingen kunnen oefenen met de lichtbron, zodat ze kunnen onderzoeken op welke afstand van de lamp ze de poppen het beste kunnen bewegen en kunnen zien wat het uiteindelijke resultaat zal zijn.</p> <p>Tip: geef groepjes leerlingen de mogelijkheid om in schoolpauzes of andere momenten in de poppenkast te oefenen.</p>

Evalueren	Welke kunstvormen komen aan bod bij een schimmenspel? Wat is de functie van muziek bij een schimmenspel? Paste alle muziek goed bij de schimmenspellen? Hoe was het om een schimmenspel te maken? Wat zijn de lastigste onderdelen van een schimmenspel? Hoe reageerde het publiek? Wat ging er goed en wat kan er beter? Hoe verliep de samenwerking in de verschillende groepjes?
------------------	---